

Nieuwe groeiplaatsen en uitbreiding van *Orobancha purpurea* in het noorden van Vlaams-Brabant

Anne RONSE¹ en Herman DIERICKX²

¹ Nationale Plantentuin van België, Domein van Bouchout, B-1860 Meise [anne.ronse@br.fgov.be]

² L. Luypaertstraat 244, B-1850 Grimbergen [herman.dierickx@telenet.be]

Abstract. – New localities and extension of *Orobancha purpurea* in the northern part of Vlaams-Brabant. In 2006 two new inland locations of the rare *Orobancha purpurea* were found on roadsides to the north of Brussels. Another population, known at a traffic junction since 1978, has increased in size significantly.

Résumé. – Nouvelles stations et extension de *Orobancha purpurea* dans le nord du Brabant flamand. Deux nouvelles stations de cette espèce rare ont été découvertes en 2006 dans des pelouses le long de routes au nord de Bruxelles. Une autre station, connue depuis 1978 dans un échangeur d'autoroutes, semble être en nette expansion.

Orobancha purpurea (blauwe bremraap) parasiteert vooral op *Achillea millefolium*, soms ook op *Artemisia vulgaris*, en zelden op *Cirsium acaule* of op lipbloemigen. De plant komt wijd verspreid doorheen Europa voor, maar is in de meeste landen zeldzaam (Kreutz 1995).

Volgens Lambinon *et al.* (2004) is de soort zeldzaam tot zeer zeldzaam in Lotharingen en zeer zeldzaam in het Maritiem en Maas-district. In Vlaanderen en het Brussels Gewest is *O. purpurea* uiterst zeldzaam en zou de verspreiding geen duidelijke trend vertonen (Van Landuyt 2006). De soort is in de Rode Lijst voor Vlaanderen opgenomen als 'bedreigd' (Van Landuyt *et al.* 2006).

Vlaamse groeiplaatsen in het binnenland

Meer dan driekwart van de Vlaamse populaties ligt in de duinen, maar er zijn ook vier groeiplaatsen in het binnenland gekend, namelijk: Assebroek bij Brugge (C2.33.11), Ekeren (B4.56.43 en 34), Hoegaarden (E5.46.43) en Strombeek-Bever (gemeente Grimbergen; D4.55.43 en E4.15.21).

De enige groeiplaats die in Vlaanderen in het binnenland reeds voor 1972 gekend was, lag in uurhok E4.15 (Van Rompaey & Delvosalle 1972). Deze aanduiding is gebaseerd op een herbariumexemplaar in BR, dat in 1953 door E. Michiels werd ingezameld in Laken, aan de Heizel, op het "woest terrein der tentoonstelling 1935". In 1978 werd de soort waargenomen in een meer noordelijk gelegen kilometerhok (E4.15.21), op een braakliggend terrein ingesloten tussen de autoweg A12, de Ring rond Brussel en de Meiselaan. Deze groeiplaats werd enkele jaren later vernietigd door de aanleg van de nieuwe verkeerswisseelaar A12/Ring (Devriese & Dewyspelaere 1979). In 1979 werd de soort in diezelfde omgeving twee keer ingezameld. Het etiket van het door J. Loots ingezamelde exemplaar (nr. 483, Strombeek-Bever, tussen autostrade Brussel-Antwerpen en steenweg op Meise)

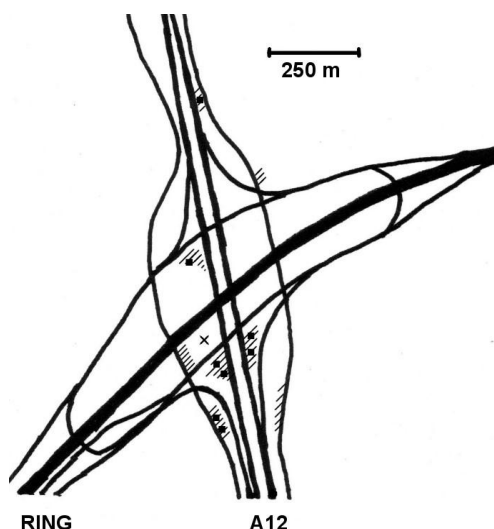
draagt de vermelding “verwilderd en droog terrein, met vegetatie van *Salix*, vijf ex.” Het etiket van Geerinck-Coutrez (nr 2100) geeft als beschrijving “saulaie entre l’autoroute, le ring et le steenweg op Brussel, au moins une trentaine de plantes, D4.55.43”; later werd op het etiket de vermelding “site disparu par suite d’un échangeur routier” toegevoegd.

Recente waarnemingen

• Strombeek-Bever

In mei en juni 2003 bezocht één van ons (AR) de verkeerswisselaar in Strombeek-Bever meermaals voor een inventarisatie van de wegbermen, in opdracht van de Administratie Wegen en Verkeer van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De verkeerswisselaar werd voor het inventarisatiewerk ingedeeld in sectoren, die van elkaar gescheiden zijn door wegen. *Orobanchе purpurea* werd in 2003 in vijf sectoren aangetroffen, meestal in grote aantallen.

In 1978 was de soort hier slechts zeer plaatselijk aangetroffen in een gebied dat nauwkeurig op kaart was gezet door Devriese en Dewyspelaere (1979). In dit gebiedje, dat overeenkomt met één van de huidige sectoren, kwam de plant in grote aantallen voor.

Figuur 1. Vindplaatsen van *Orobanchе purpurea* in Strombeek-Bever (verkeerswisselaar).
x : 1978; • : 2003; gearceerd : 2006.

De verkeerswisselaar werd in juni 2006 opnieuw bezocht, en toen werd *Orobanchе purpurea* in acht sectoren waargenomen, en bovendien in grotere aantallen dan voorheen, zodat er duidelijk sprake is van een uitbreiding. Deze evolutie wordt weergegeven in figuur 1, die een schets van het gebied voorstelt. De soort heeft een dichtere concentratie in de zuidelijke helft van de verkeerswisselaar, maar werd aangetroffen over een lengte van meer dan één kilometer.

• Diegem

Begin juni 2006 werd in Diegem een nieuwe groeiplaats van *Orobanchе purpurea* gevonden in kilometerhok E4.17.41 (AR). Het betreft een terrein gelegen langs de verkeerswisselaar van de Brusselse Ring (R0) en de A201, de weg die naar de luchthaven loopt. Er werden zes bloeiende planten waargenomen, groeiend in de onmiddellijke omgeving van *Achillea millefolium*. Ze stonden in de omgeweelde rand van een grazig, soortenrijk grasland dat jaarlijks na 15 juli gemaaid wordt. Het grasland bevat voornamelijk soorten van het glanshaververbond, met onder andere *Leucanthemum vulgare*, *Trifolium dubium*, *Daucus carota* en *Campanula rapunculus*, maar ook veel *Lathyrus nissolia* en pleksgewijs *Potentilla recta*. Vlak bij de planten van *Orobanchе purpurea*, waar de grondbedekking slechts ongeveer 50% bedroeg, kwamen ook soorten voor die duiden op verstoring, zoals *Papaver rhoeas*, *Valerianella locusta*, *Cirsium vulgare*, *Sonchus asper*, *Vicia cracca* en *Picris hieracioides*. In dezelfde omgeweelde strook werd ook een plant aangetroffen van *Melilotus indicus*, een efenere adventief.

• Hofstade

Eind juni 2006 werd ook in Hofstade *Orobanchе purpurea* gevonden, namelijk zo'n 25 bloeiende planten nabij de hoofdingang van het BLOSO-domein, op het stukje wegberm tussen het fietspad en de baan (D4.48.12) (HD). Van sommige planten waren de onderste bloemen al uitgebloeid, maar de meeste stonden in volle glorie. Hun waardplant, *Achillea millefolium*, was rijkelijk aanwezig.

Andere dominante soorten waren *Crepis capillaris* en *Trifolium arvense*. Verder stonden er nog *Festuca rubra*, *Agrostis capillaris*, *Leucanthemum vulgare* en *Trifolium repens*. Op de plek met *O. purpurea* geeft de vegetatie een wat schralere indruk dan de overige bermbegroeiing. In de onmiddellijke buurt was er opvallend veel activiteit van mollen.

Beheer en ecologie

De terreinen in Strombeek-Bever en Diegem worden beheerd volgens het bermbeheersplan voor de ring rond Brussel (Anoniem 2000). In Strombeek-Bever staat *Orobancha purpurea* in percelen die tweemaal per jaar (in juli en september) gemaaid worden. Het valt op dat de soort graag net naast de rijweg groeit, in de één-meterstrook die frequenter gemaaid wordt. In Diegem wordt het perceel eenmaal gemaaid (in juli), maar *O. purpurea* groeide er in omgewoelde grond. In Hofstade wordt de berm frequenter gemaaid, maar *O. purpurea* staat er in een strookje waar maaimachines wat moeilijker bij kunnen.

In Hofstade en Diegem werd de soort aangetroffen op omgewoelde grond. Alle groeiplaatsen hebben kalkrijk Tertiair zand in de ondergrond (zanden van de Formatie van Brussel in Diegem; elders zanden van de formatie van Maldegem: zanden van Wemmel in Hofstade, zanden van Onderdale in Strombeek-Bever). De bodemtextuur varieert van leem in Strombeek-Bever en Diegem tot lemig zand in Hofstade.

De recente vindplaatsen van *Orobancha purpurea* in Vlaams-Brabant wijzen op een uitbreiding van de soort in het binnenland, maar het valt af te wachten of dit echt een trend zal blijken te zijn.

In de buurlanden

Ook buiten Vlaanderen zijn er recent meldingen van nieuwe groeiplaatsen in het binnenland, vaak langs spoorwegen of wegen, bv. bij Amsterdam (Denters 2005). In Neder-

land (Weeda 1985) is na 1950 overigens een globale achteruitgang van de soort vastgesteld, vooral op de groeiplaatsen langs de kust.

In Groot-Brittannië is een gelijkaardige achteruitgang gesignaleerd, die daar echter gecompenseerd wordt door een recente toename van binnenlandse locaties. Tevens is een verschuiving naar het noorden vastgesteld, met op de meest noordelijke groeiplaats een duidelijke toename van het aantal planten (Foley 2002).

Literatuur

Anoniem (2000) – Bermbeheersplan voor de ring rond Brussel (R0). Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Adm. Wegen en verkeer, projectgroep bermbeheer en ontsnippering.

Denters T. (2005) – Bijzondere plantenvondsten in de regio Amsterdam 2005. www.knnv.nl/amsterdam/planten2005.htm.

Devriese H. & Dewyspelaere J. (1979) – De vallei van de Blijkbeek. Brussel, Wielewaaljongeren.

Foley M.J.Y. (2002) – *Orobancha purpurea*. In Preston C.D., Pearman D.A. & Dines T.D. (eds.), New atlas of the British and Irish flora: 577. Oxford, Oxford University Press.

Kreutz C.A.J. (1995) – *Orobancha*. The European broomrape species. Central and Northern Europe. Maastricht, Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Lambinon J., Delvosalle L. & Duvigneaud J. (2004) – Nouvelle flore de la Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg, du Nord de la France et des Régions voisines. 5ème édition. Meise, Jardin botanique national de Belgique.

Van Landuyt W. (2006) – *Orobancha purpurea*. In Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Bremt P., Vercruyse W. & De Beer D. (red.), Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest: 638-639. Brussel/Meise, Instituut voor natuur- en bosonderzoek, Nationale Plantentuin van België & Flo.Wer.

Van Landuyt W., Vanhecke L. & Hoste I. (2006) – Rode Lijst van de vaatplanten van Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In Van Landuyt W. *et al.*, *op. cit.*: 69-81.

Van Rompaey E. & Delvosalle L. (1972) – Atlas van de Belgische en Luxemburgse Flora, Pteridofyten en Spermatofyten. Brussel, Nationale Plantentuin van België.

Weeda E.J. (1985) – Blauwe bremraap. In Mennema J., Quené-Boterbrood A.J. & Plate C.L. (red.), Atlas van de Nederlandse flora. Deel 2: 228. Utrecht, Bohn, Scheltema & Holkema.